

WOJCIECH NISCIGORSKI

Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

<http://orcid.org/0000-0002-8282-6871>

Moralne aspekty małżeństwa sakramentalnego w świetle badań małżonków z Papui-Nowej Gwinei

1. Wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego – 2. Badana grupa i przebieg badań – 3. Rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego przez małżonków – 4. Wnioski z przeprowadzonych badań

Aby wyrazić ewangelię małżeństwa i rodziny, jak naucza papież Franciszek, trzeba koniecznie powiedzieć o miłości¹. Bóg stwarzając człowieka z miłości, powołał go jednocześnie do miłości. Miłość stanowi dla każdej istoty ludzkiej wrodzone i podstawowe zadanie. Miłość domaga się jednak pełnego osobowego wzajemnego oddania się. Jedynym miejscem takiego oddania jest małżeństwo, czyli przymierze miłości pomiędzy mężczyzną i kobietą². Całkowitość obdarowania w miłości małżeńskiej pociąga za sobą odpowiedzialność oraz zobowiązuje do wypełnienia zobowiązań moralnych. Do realizacji tych ostatnich uzdalnia małżonków łaska sakramentu małżeństwa³.

Zamiarem autora jest przedstawienie moralnych aspektów małżeństwa sakramentalnego w świetle badań katolickich małżonków z Papui-Nowej Gwinei. W ni-

---

¹ Franciszek. 2016. *Posynodalna adhortacja apostolska „Amoris laetitia”*. Kraków: Wydawnictwo M (dalej: AL), (nr) 89; por. Antonio Gerardo Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny. W *Amoris laetitia jako ewangelia miłości i droga do przebycia*. Red. Giovanni del Missier, Antonio Gerardo Fidalgo, 64. Tłum. Janusz Serafin. Kraków: Wydawnictwo Homo Dei.

² Jan Paweł II. 1981. *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej (dalej: FC), (nr) 11.

³ AL, 71–75.

niejszym artykule najpierw ukazane zostaną wybrane wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego. Następnie zaprezentowana będzie grupa badawcza oraz przebieg badań. Całość wieńczą szczegółowe wyniki oraz wnioski z badań.

1. Wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego

Bóg jest miłością i w samym sobie przeżywa tajemnicę osobowej komunii miłości. Stwarzając człowieka na swój obraz i podobieństwo, powołując go do istnienia z miłości, powołał go jednocześnie do miłości. Miłość jest podstawowym i wrodzonym powołaniem każdej istoty ludzkiej. Powołanie to, wpisane przez Stwórcę w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety, realizuje się poprzez małżeństwo sakramentalne⁴. Przymierze miłości małżeńskiej zamierzone przez Boga stanowi jedyne miejsce, gdzie mężczyzna i kobieta oddają się sobie nawzajem w całej prawdzie⁵. Realizują oni w ten sposób głęboką wspólnotę życia i miłości zamierzoną przez Boga, która objawia w ten sposób swoje prawdziwe znaczenie⁶.

Małżeństwo chrześcijańskie oparte na miłości wyłącznej i definitywnej posiada swoje odniesienie do relacji Boga z Jego ludem. Sposób, w jaki miłuje Bóg, staje się miarą miłości małżeńskiej⁷. Powołanie do miłości implikuje i określa odpowiedzialność moralną małżonków. Jest ona czymś głębszym niż wierność samym przepisom, gdyż znajduje odniesienie do osobowej relacji z Bogiem, który wzywa małżonków do świętości i zarazem obdarowuje ich koniecznymi darami do jej osiągnięcia. Wierność Bogu wyraża się w podejmowaniu zobowiązań moralnych⁸. Dobrowolna decyzja i wzajemna zgoda małżeńska, wyrażona w stosownej formie, powoduje, że miłość małżeńska staje się powinnością⁹. Ma ona zawierać w sobie

---

⁴ AL, 306, 311; FC, 11; por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 62.

⁵ AL, 67, 89, 94, 125; KDK, 48–49.

⁶ FC, 11.

⁷ Benedykt XVI. 2006. *Encyklika o miłości chrześcijańskiej „Deus caritas est”* (25.12.2005). Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej; por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 62.

⁸ Por. Wojciech Rzepa. 2006. Miłość małżeńska wezwaniem do odpowiedzialności. W *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykowicz, 203. Lublin: Wydawnictwo KUL.

⁹ Jan Paweł II. 2007. Miłość małżeńska. Przemówienie do Trybunału Roty Rzymskiej (21.01.1999), (nr) 4. W *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*. t. V: *Orędzia, przesłania, przemówienia okolicznościowe*. Red. Paweł Ptasznik, Tadeusz Dzidek i in., 714–717. Kraków: Wydawnictwo M.

całkowitość obdarowania współmałżonka¹⁰. Na wzór miłości Boga, przymierze miłości małżeńskiej domaga się od męża i żony dochowania jedności i nierozzerwalności oraz wierności i uczciwości w relacjach małżeńskich¹¹. Implikuje także wymóg odpowiedzialnego rodzicielstwa¹². Przymioty te odnoszą się z prawa natury do każdej miłości małżeńskiej, ale w małżeństwie sakramentalnym stają się wyraźnymi zobowiązaniami¹³.

Równa godność kobiety i mężczyzny ukazuje się w jedności małżeńskiej¹⁴. Jedność, która wyraża się w komunii małżeńskiej, ma swoje źródło w naturalnym uzupełnianiu się mężczyzny i kobiety. Opiera się ona na rozumieniu człowieka jako jedności cielesno-duchowej i umożliwia wzajemną afirmację godności osobowej współmałżonków przy uwzględnieniu ich różnorodności¹⁵. Łączy się także z sakramentalnym wymiarem małżeństwa, a zwłaszcza z wyłącznością. Jedność ta wyraża tajemnicę przymierza miłości, która łączy Chrystusa z Jego Kościołem¹⁶. Jest urzeczywistnieniem nadprzyrodzonej komunii Jezusa ze wspólnotą zbawionych¹⁷.

Jedność małżeńska ze swej natury domaga się nierozzerwalności związku małżeńskiego. Nierozzerwalność małżeństwa oznacza, że ważne zawarte małżeństwo nie może być rozwiązane, a przestaje istnieć dopiero w chwili śmierci jednego ze współmałżonków. Jest ona powszechnym, wewnętrznym i trwałym przymiotem każdego małżeństwa sakramentalnego¹⁸. Wymóg nierozzerwalności małżeństwa wynika przede wszystkim z zamysłu Bożego. Od samego początku małżeństwo było pomyślane przez Boga jako nierozzerwalny związek mężczyzny i kobiety, jednakże

¹⁰ *Katechizm Kościoła Katolickiego*. 2002. Poznań: Pallottinum (dalej: KKK), (nr) 1643.

¹¹ Por. Krystian Wojczek. 1997. *Kształtowanie katolickiej koncepcji małżeństwa w diecezjalnym studium rodziny. Studium pastoralne*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 33–34.

¹² Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. 2002. W *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 526–606 (dalej: KDK), (nr) 48; FC, 11.

¹³ Por. FC, 13; KKK, 1643.

¹⁴ Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*. 2002. W *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, 104–166 (dalej: KK), (nr) 49; KKK, 1645; Czesław Bartnik. 1999. *Dogmatyka katolicka*. t. I. Lublin: Wydawnictwo KUL, 789.

¹⁵ Jacek Goleń. 2013. *Motywy zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań narzeczonych*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 66.

¹⁶ Por. Ef 5,25-33.

¹⁷ Por. Augusto Sarmiento. 2002. *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*. Tłum. Piotr Rak. Kraków: Wydawnictwo M, 249–250.

¹⁸ Tamże, 269; AL, 123; por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 72.

zamysł ten był często wypaczony¹⁹. Pan Jezus odnowił pierwotny zamysł Boga Stwórcy wobec małżeństwa, odnosząc się do pierwotnej wizji człowieka, i uczył o jego bezwarunkowej nierozzerwalności: „Co (...) Bóg złączył, niech człowiek nie rozdziela”²⁰. Uzasadnieniem nierozzerwalności małżeństwa jest jego sakramentalny charakter. Jest ono włączone w misterium nieodwołanej wierności Chrystusa wobec Kościoła, polegającej na przymierzu ostatecznym i nieodwołalnym²¹. Nierozzerwalność związana z wiernością stanowi obecnie istotną część chrześcijańskiego świadectwa dawanego Bożej miłości przez małżonków. Posiada ono szczególne znaczenie także dla przyszłych pokoleń²².

Miłość małżeńska domaga się wierności obojga współmałżonków²³. Ma to uzasadnienie we wzajemnym darze, jaki składają sobie małżonkowie. Jest to dar całkowity, który ogarnia całą osobę i jej egzystencję. Jeżeli małżonek zastrzega i rezerwuje coś dla siebie, wówczas nie oddaje się drugiemu całkowicie. Do istoty całkowitego oddania się drugiej osobie należy jego nieodwołalność. Prawdziwa miłość zawsze zakłada obietnicę nieograniczonej wierności²⁴. Najgłębszy motyw wierności małżeńskiej wynika z nieodwołanej wierności Boga wobec swego przymierza z ludźmi oraz wierności Chrystusa wobec swego Kościoła²⁵. Ślubowanie wierności podczas przysięgi małżeńskiej wyraża wolę małżonków trwania w pełnej wspólnotcie małżeńskiej przez całe życie oraz rozwijania i wzmacniania trwałych relacji²⁶. Wyraża ono także wierność wobec ładu moralnego oraz Bożych przykazań, które stoją na jego straży²⁷.

Ucziwość małżeńska jest troską o poszanowanie godności własnej i współmałżonka²⁸. Oznacza ona dostrzeżenie wartości człowieka jako osoby, poszanowanie jego indywidualności oraz szacunek wobec wszystkich przysługujących

¹⁹ FC, 20.

²⁰ Por. Mt 19,6 i paral.

²¹ Por. Ef 5,21-32.

²² Por. Jacek Goleń. 2015. „Rola świadectwa w rodzinie”. *Verbum Vitae* 28: 431.

²³ Por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 64.

²⁴ Por. Jerzy Grzeškowiak. 2010. „*Tajemnica to jest wielka*”. *Sakramentalne przymierze małżeńskie*. Opole: Wydawnictwo Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 241–242.

²⁵ KKK, 1647.

²⁶ Por. Ireneusz Mroczkowski. 2006. Ślubuję ci wierność. W *Miłość, wierność i ucziwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. K. Jeżyna, t. Zadykiewicz, 17. Lublin: Wydawnictwo KUL.

²⁷ Por. Janusz Nagórny. 2006. Wierność nie tylko małżeńska. W: *Miłość, wierność i ucziwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 138. Lublin: Wydawnictwo KUL.

²⁸ Edward Ozorowski. 1999. *Słownik małżeństwa i rodziny*. Łomianki: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 456.

mu praw w małżeństwie i w rodzinie. Domaga się także uporządkowania zachowań w zakresie myśli, słów, gestów i czynów wobec partnera. Uczciwość małżeńska stanowi współodczuwanie wobec drugiego dla dobra wspólnoty małżeńskiej oraz rozpoznawanie potrzeb drugiej osoby. Małżonkowie mają postępować tak, aby dobro i szczęście drugiej strony było celem nadrzędnym ich działań. Uczciwość małżeńska polega na ujawnianiu partnerowi swoich uczuć wobec niego oraz staraniu, aby spojrzeć na daną sytuację z jego punktu widzenia²⁹. Uczciwość małżeńska domaga się także zachowania ładu moralnego w dziedzinie współżycia płciowego³⁰.

Miłość małżeńska z samej swej natury wiąże się z płodnością³¹. Wyraża się ona przez rodzenie i wychowanie dzieci³². Dzieci stanowią najcenniejszy dar miłości małżeńskiej i samym rodzicom przynoszą najwięcej radości i dobra. Małżonkowie winni być zawsze świadomi, że w dziedzinie przekazywania życia są współpracownikami i wyrazicielami woli Boga Stwórcy³³. Z natury samego małżeństwa wynika odpowiedzialne podejście małżonków do zadań rodzicielskich. Rodzicielstwo jest potwierdzeniem miłości małżonków, a zrodzone dzieci umacniają ich komunie małżeńską. Małżonkowie powinni zwracać się do Pana Boga w modlitwie, prosząc Go o otwarte serca, aby swoje rodzicielstwo mogli zawsze traktować jako Boży dar, który odnawia ich małżeńską miłość³⁴. W akcie małżeńskim zawsze powinna być zachowana gotowość rodzicielska, a samym małżonkom nigdy nie wolno zrywać tego integralnego związku³⁵. Zachowanie gotowości rodzicielskiej przez małżonków chroni godność zarówno samych małżonków jak również dziecka, które może być poczęte z aktu małżeńskiego³⁶.

---

²⁹ Por. Marian Pokrywka. 2006. Prawość serca. Wokół uczciwości małżeńskiej. W *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 99–102. Lublin: Wydawnictwo KUL.

³⁰ Paweł VI. 1990. Encyklika „*Humanae vitae*” (25.07.1968). W *W trosce o życie*. t. II: *Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” (dalej: HV), (nr) 13, 21; KDK, 49.

³¹ HV, 9; AL, 165; por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 70.

³² KKK, 1652, 2398; por. Fidalgo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny, 75–76.

³³ Por. KKK, 2367; KDK, 50.

³⁴ Jan Paweł II. 1994. *List do rodzin „Gratissimam sane”* (20.01.2020). https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/gratissimam.html. (dalej: LdR), (nr) 7.

³⁵ FC, 32.

³⁶ Por. Karol Wojtyła. 1986. *Miłość i odpowiedzialność*. Lublin: TN KUL, 206–208.

2. Badana grupa i przebieg badań

Grupę badawczą stanowili małżonkowie żyjący sakramentalnie oraz w związkach niekanonicznych, ale przygotowujący się do zawarcia sakramentu małżeństwa w Papui-Nowej Gwinei. Próba badawcza składała się z 393 osób. Charakterystyka badanej próby ze względu na płeć przedstawia się następująco: 49,1% stanowiły kobiety, a 48,6% – mężczyźni (2,3% – braki danych). W badanej próbie ze względu na wiek wyróżniono trzy grupy respondentów. Pierwszą stanowiły osoby w wieku poniżej 30 lat (26,7%), drugą – osoby w przedziale 31–50 lat (51,7%), a trzecią grupę stanowiły osoby powyżej 51. roku życia (16,0%). Braki danych dotyczących wieku wynoszą 5,6%. Ze względu na miejsce zamieszkania wyróżnić można respondentów zamieszkujących na wsi (46,3%) oraz zamieszkujących w mieście (44,8%). Braki danych wynoszą tutaj aż 8,9%. W grupie respondentów były osoby, które zawarły już sakrament małżeństwa (42,0%) oraz żyjące w związkach niekanonicznych, ale przygotowujące się do zawarcia małżeństwa sakramentalnego (50,1%). Braki danych dotyczących tej zmiennej wynoszą 7,9%.

Dla badań sondażowych wykorzystany został specjalnie opracowany w tym celu autorski kwestionariusz ankiety. Narzędzie badawcze wypracowano w Katedrze Duszpasterstwa Rodzin we współpracy z Katedrą Psychologii Społecznej i Religii KUL JPII w latach 2017–2018, bazując na wiedzy z dziedziny teologii oraz psychologii społecznej i psychologii religii, a także na znajomości realiów, mentalności oraz zwyczajów lokalnych, opartej na doświadczeniu autora artykułu, który przez kilkanaście lat pracował jako misjonarz w Papui-Nowej Gwinei.

Badania zostały przeprowadzone w miesiącu wrześniu i październiku 2018 r. na terenie ośmiu parafii w diecezji Goroka (Papua Nowa Gwinea): *Divine Mercy* – Watabung, *St. Bernard* – Namnta, *St. John Evangelist* – Tafeto, *St. Mary Help of Christians* – Kefamo, *St. Mary* – Goroka, *Immaculate Heart of Mary* – North Goroka, *St. Francis Xavier* – Kameliki, *St. Rita* – Kainnantu. Respondenci uczestniczący w niedzielnych mszach zebrani zostali w salach parafialnych, gdzie wypełniali kwestionariusz metodą audytoryjną w obecności przeszkolonego wcześniej księdza misjonarza, katechisty lub osoby z rady parafialnej.

W celu przeprowadzenia badań rozdano 460 kwestionariuszy ankiety. Po ich wypełnieniu przez respondentów zebrano 411 ankiet, z których 393 nadawało się do dalszych analiz. Stopa zwrotu wyniosła 85,4%. Wypełnione kwestionariusze spełniające wymogi dalszej analizy pochodziły z następujących parafii: *Divine Mercy* – Watabung (25), *St. Bernard* – Namnta (34), *St. John Evangelist* – Tafeto (93), *St. Mary Help of Christians* – Kefamo (65), *St. Mary* – Goroka (95), *Immaculate Heart of Mary* – North Goroka (45), *St. Francis Xavier* – Kameliki (23), *St. Rita* –

Kainnantu (13). Następnie dane zawarte w 393 kwestionariuszach ankiety poddano obliczeniom statystycznym za pomocą pakietu SPSS 14.0PL³⁷. Otrzymane wyniki badań zaprezentowane zostaną poniżej.

3. Rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego przez małżonków

Respondentów zapytano o rozumienie małżeństwa sakramentalnego. Pytania dotyczyły głównie tego, w jaki sposób rozumieją oni wymogi moralne małżeństwa. Wyniki prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Liczbowy i procentowy rozkład rozumienia wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego u respondentów

Wymogi moralne małżeństwa	Zdecydowanie zgadzam się		zgadzam się		trudno powiedzieć		nie zgadzam się		Zdecydowanie nie zgadzam się		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	160	40,7	180	45,8	39	9,9	9	2,3	5	1,3	393	100,0
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	223	56,7	118	30,0	23	5,9	21	5,3	8	2,0	393	100,0
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	21	5,3	55	14,0	24	6,1	101	25,7	192	48,9	393	100,0
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	78	19,8	297	75,6	9	2,3	5	1,3	4	1,0	393	100,0
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	9	2,3	28	7,1	30	7,6	30	7,6	237	60,3	393	100,0

³⁷ SPSS Inc. (2007), *SPSS for Windows, Version 14.0PL, Chicago, SPSS Inc.*

6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	239	60,8	115	29,3	17	4,3	16	4,1	6	1,5	393	100,0
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	37	9,4	106	27,0	61	15,5	103	26,2	86	21,9	393	100,0
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	48	12,2	78	19,8	95	24,2	127	32,3	45	11,5	393	100,0
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	215	54,7	154	39,2	16	4,1	8	2,0	0	0,0	393	100,0
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	264	67,2	112	28,5	12	3,1	4	1,0	1	0,3	393	100,0
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	168	42,7	166	42,2	39	9,9	13	3,3	7	1,8	393	100,0
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	24	6,1	30	7,6	21	5,3	104	26,5	214	54,5	393	100,0

Wyniki zaprezentowane w tabeli 1 wskazują, iż respondenci zdecydowanie zgadzają się, że spośród wymogów moralnych małżeństwa ważne jest chrześcijańskie wychowanie dzieci (67,2%), współmałżonkowie posiadają prawo do prawdy o sobie nawzajem (60,8%), małżeństwo zawarte w Kościele jest święte (56,7%) oraz przystępowanie do sakramentów świętych pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej (54,7%). Wysoki odsetek respondentów zdecydowanie potwierdza, że małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów świętych w Kościele (42,7%), a w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg (40,7%). Stosunkowo niewielki procent zdecydowanie potwierdza, że małżeństwo zawiera się na całe życie (19,8%). Ponadto 12,2% ankietowanych zdecydowanie potwierdza, że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentu małżeństwa, 9,4% zdecydowanie zgadza się, że dla

dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach, a 6,1% z pełnym przekonaniem uważa, że miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej niż jednej kobiety.

Uwzględniając wyniki obejmujące zsumowany procent zgadzających się, można stwierdzić, że respondenci najczęściej zgadzają się, że: w małżeństwie ważne jest chrześcijańskie wychowanie dzieci (95,7%), małżeństwo zawiera się na całe życie (95,4%), przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej (93,9%), współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem (90,1%). Bardzo wysoki procent badanych, bo 86,7%, uważa, że małżeństwo zawarte w Kościele jest święte, 86,5% uznaje, że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg, a 84,9% badanych potwierdza, że małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele. Niższy procent respondentów natomiast zgadza się, że dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach (36,4%), posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa (32,0%), posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne (19,3%), miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet (13,7%) oraz że ankietowani akceptują okazjonalny seks z inną osobą niż współmałżonek po zawarciu ślubu (9,4%). Przytoczone wskaźniki ukazują, że wysoki odsetek badanych prawidłowo rozumie i zgadza się z wymogami moralnymi małżeństwa sakramentalnego.

Warto zauważyć także, iż pewien odsetek respondentów nie zgadza się z katolickim rozumieniem niektórych wymogów moralnych małżeństwa. 7,3% badanych nie uznaje, że małżeństwo zawarte w Kościele jest święte, 5,6% nie zgadza się, że współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem, 5,1% nie uznaje, że chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne, a 3,6% respondentów nie potwierdza, że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg. Postawę wyraźnie przeciwną katolickiemu rozumieniu moralności małżeńskiej prezentują badani, którzy zgadzają się, że posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne (19,3%), miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet (13,7%) oraz że dopuszczalny jest okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu (9,4%).

3.1. Rozumienie wymogów moralnych a płeć respondentów

W analizie uwzględniono oddziaływanie zmiennych niezależnych na rozumienie moralnych wymogów małżeństwa sakramentalnego przez badanych. Sprawdzono, czy płeć respondentów różnicuje to rozumienie. W tym celu zastosowano

test zgodności Chi-kwadrat (zwany także testem zgodności Pearsona)³⁸. Wyniki prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego a płeć respondentów

Wymogi moralne małżeństwa	Płeć	zdecydowa- nie zgadzam się		zgadzam się		trudno po- wiedzieć		nie zgadzam się	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1. W sakramentalnym małżeństwie pomię- dzy mężem i żoną jest Bóg.	K	79	40,9	88	45,6	19	9,8	5	2,6
	M	79	41,4	88	46,1	18	9,4	4	2,1
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	K	126	65,3	50	25,9	10	5,2	7	3,6
	M	93	48,7	65	34,0	12	6,3	13	6,8
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	K	7	3,6	20	10,4	8	4,1	44	22,8
	M	12	6,3	33	17,3	16	8,4	55	28,8
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	K	158	81,9	31	16,1	3	1,6	0	0,0
	M	134	70,2	43	22,5	6	3,1	5	2,6
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną oso- bą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	K	2	1,0	8	4,1	14	7,3	38	19,7
	M	7	3,7	19	9,9	15	7,9	46	24,1
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	K	127	65,8	47	24,4	8	4,1	8	4,1
	M	108	56,5	65	34,0	8	4,2	8	4,2
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	K	18	9,3	63	32,6	25	13,0	47	24,4
	M	19	9,9	40	20,9	33	17,3	55	28,8
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	K	16	8,3	32	16,6	56	29,0	67	34,7
	M	30	15,7	43	22,5	39	20,4	57	29,8

³⁸ Test ten został zastosowany także do analizy oddziaływania pozostałych zmiennych niezależnych na rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego przez badanych.

9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	K	109	56,5	73	37,8	6	3,1	5	2,6
	M	104	54,5	75	39,3	9	4,7	3	1,6
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	K	146	75,6	42	21,8	4	2,1	1	0,5
	M	113	59,2	66	34,6	8	4,2	3	1,6
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	K	96	49,7	69	35,8	19	9,8	6	3,1
	M	69	36,1	93	48,7	19	9,9	6	3,1
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	K	10	5,2	6	3,1	5	2,6	54	28,0
	M	12	6,3	23	12,0	15	7,9	47	24,6
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacięte rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.									

Tabela 2. Rozumienie wymogów... ciąg dalszy – kolumny: 1, 2, 11–17

Wymogi moralne małżeństwa	Płeć	zdecydowanie nie zgadzam się		Ogółem		χ^2	df	p
		N	%	N	%			
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	K	2	1,0	193	100,0	0,128	4	0,998
	M	2	1,0	191	100,0			
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	K	0	0,0	193	100,0	16,901	4	0,002
	M	8	4,2	191	100,0			
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	K	114	59,1	193	100,0	16,431	4	0,002
	M	75	39,3	191	100,0			
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	K	1	0,5	193	100,0	10,908	4	0,028
	M	3	1,6	191	100,0			
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	K	131	67,9	193	100,0	11,148	4	0,025
	M	104	54,5	191	100,0			

6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	K	3	1,6	193	100,0	4,619	4	0,329
	M	2	1,0	191	100,0			
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	K	40	20,7	193	100,0	7,074	4	0,049
	M	44	23,0	191	100,0			
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	K	22	11,4	193	100,0	9,713	4	0,046
	M	22	11,5	191	100,0			
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	K	0	0,0	193	100,0	1,234	3	0,745
	M	0	0,0	191	100,0			
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	K	0	0,0	193	100,0	12,861	4	0,012
	M	1	0,5	191	100,0			
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	K	3	1,6	193	100,0	8,106	4	0,088
	M	4	2,1	191	100,0			
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	K	118	61,1	193	100,0	18,340	4	0,001
	M	94	49,2	191	100,0			
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacięniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.								

Z tabeli 2 wynika, że pomiędzy kobietami i mężczyznami występuje osiem różnic istotnych statystycznie w zakresie rozumienia wymogów moralnych sakramentu małżeństwa. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni zgadzają, że małżeństwo zawarte w Kościele jest święte ($\chi^2=16,901$; $p=0,002$), chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne ($\chi^2=12,861$; $p=0,012$) oraz że małżeństwo zawiera się na całe życie ($\chi^2=12,861$; $p=0,012$). Kobiety częściej niż mężczyźni nie zgadzają się, że miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej niż jednej kobiety ($\chi^2=18,340$; $p=0,001$), nie uznają, że posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne ($\chi^2=16,431$; $p=0,002$), nie akceptują okazjonalnego seksu z inną osobą niż współmałżonek pod zawarciu ślubu ($\chi^2=11,148$; $p=0,025$) oraz nie zgadzają się, że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentu małżeństwa ($\chi^2=9,713$; $p=0,046$). Mężczyźni natomiast częściej niż kobiety nie zgadzają się, że dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach ($\chi^2=7,074$; $p=0,049$).

3.2. Rozumienie wymogów moralnych a wiek respondentów

W dalszej analizie uzyskanych wyników sprawdzono, czy wiek respondentów różnicuje rozumienia moralnych wymogów małżeństwa sakramentalnego. Wyniki ilustruje tabela 3.

Tabela 3. Rozumienie wymogów moralnych sakramentu małżeństwa a wiek respondentów

Wymogi moralne sakramentu małżeństwa	Wiek	zdecydowanie zgadzam się		zgadzam się		trudno powiedzieć		nie zgadzam się	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	<= 30	22	21,0	63	60,0	14	13,3	6	5,7
	31–50	92	45,3	87	42,9	17	8,4	3	1,5
	51+	36	57,1	22	34,9	4	6,3	0	0
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	<= 30	49	46,7	38	36,2	13	12,4	5	4,8
	31–50	121	59,6	56	27,6	7	3,4	13	6,4
	51+	41	65,1	16	25,4	2	3,2	2	3,2
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	<= 30	18	17,1	5	4,8	6	5,7	26	24,8
	31–50	24	11,8	13	6,4	12	5,9	48	23,6
	51+	9	14,3	2	3,2	4	6,3	19	30,2
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	<= 30	78	74,3	22	21,0	4	3,8	0	0,0
	31–50	153	75,4	39	19,2	5	2,5	3	1,5
	51+	48	76,2	13	20,6	0	0,0	2	3,2
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu	<= 30	2	1,9	7	6,7	9	8,6	23	21,9
	31–50	4	2,0	10	4,9	17	8,4	44	21,7
	51+	2	3,2	7	11,1	2	3,2	15	23,8
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	<= 30	66	62,9	31	29,5	3	2,9	5	4,8
	31–50	125	61,6	55	27,1	9	4,4	9	4,4
	51+	36	57,1	22	34,9	3	4,8	1	1,6

7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	<= 30	11	10,5	25	23,8	20	19,0	32	30,5
	31–50	19	9,4	61	30,0	25	12,3	49	24,1
	51+	5	7,9	16	25,4	13	20,6	12	19,0
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	<= 30	11	10,5	27	25,7	38	36,2	22	21,0
	31–50	24	11,8	37	18,2	44	21,7	73	36,0
	51+	8	12,7	11	17,5	10	15,9	25	39,7
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	<= 30	48	45,7	46	43,8	8	7,6	3	2,9
	31–50	119	58,6	74	36,5	6	3,0	4	2,0
	51+	36	57,1	27	42,9	0	0,0	0	0,0
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	<= 30	66	62,9	32	30,5	4	3,8	2	1,9
	31–50	140	69,0	56	27,6	6	3,0	1	0,5
	51+	43	68,3	18	28,6	1	1,6	1	1,6
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	<= 30	30	28,6	56	53,3	13	12,4	4	3,8
	31–50	93	45,8	80	39,4	17	8,4	8	3,9
	51+	37	58,7	18	28,6	7	11,1	1	1,6
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	<= 30	8	7,6	8	7,6	7	6,7	32	30,5
	31–50	13	6,4	9	4,4	10	4,9	50	24,6
	51+	8	12,7	4	6,3	3	4,8	17	27,0
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacięniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.									

Tabela 2. Rozumienie wymogów... ciąg dalszy – kolumny: 1, 2, 11–15

Wymogi moralne sakramentu małżeństwa	Wiek	Ogółem		χ^2	df	P
		N	%			
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	<= 30	105	100,0	33,491	8	0,000
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			

2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	<= 30	105	100,0	19,616	8	0,012
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	<= 30	105	100,0	3,842	8	0,871
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	<= 30	105	100,0	6,498	8	0,592
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu	<= 30	105	100,0	5,406	8	0,713
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	<= 30	105	100,0	5,511	8	0,702
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	<= 30	105	100,0	9,475	8	0,304
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	<= 30	105	100,0	19,510	8	0,012
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	<= 30	105	100,0	11,906	6	0,044
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	<= 30	105	100,0	5,253	8	0,730
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	<= 30	105	100,0	18,905	8	0,015
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			

12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	<= 30	105	100,0	7,291	8	0,506
	31–50	203	100,0			
	51+	63	100,0			
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.						

Tabela 3 informuje, że respondenci w wieku powyżej 50 lat częściej zgadzają się i potwierdzają wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego niż badani z młodszych grup wiekowych. Występuje pięć różnic istotnych statystycznie. Respondenci w wieku powyżej 50 lat częściej zgadzają się, że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg ($\chi^2=33,491$; $p=0,000$), małżeństwo zawarte w Kościele jest święte ($\chi^2=19,616$; $p=0,012$), małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele ($\chi^2=18,905$; $p=0,015$) oraz że przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej ($\chi^2=11,906$; $p=0,044$). Ci sami badani także częściej niż respondenci z pozostałych grup wiekowych nie zgadzają się, że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia małżeństwa sakramentalnego ($\chi^2=19,510$; $p=0,012$). Respondenci najczęściej zgadzają się, że przystępowanie do sakramentów pomaga im w realizacji przysięgi małżeńskiej oraz że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest obecny Bóg. Natomiast najrzadziej potwierdzają, że posiadanie dziecka w małżeństwie jest ważniejsze od samego zawarcia sakramentu małżeństwa.

3.3. Rozumienie wymogów moralnych a miejsce zamieszkania respondentów

W dalszej kolejności sprawdzono także, czy zmienna zamieszkania respondentów różnicuje rozumienie samego sakramentu małżeństwa. Wyniki prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego a miejsce zamieszkania respondentów

Wymogi moralne małżeństwa	Zamieszkanie	zdecydowanie zgadzam się		zgadzam się		trudno powiedzieć		nie zgadzam się	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	Wieś	78	42,9	90	49,5	9	4,9	4	2,2
	Miasto	74	42	71	40,3	25	14,2	4	2,3
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	Wieś	101	55,5	56	30,8	9	4,9	11	6,0
	Miasto	107	60,8	48	27,3	11	6,3	7	4,0
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	Wieś	12	6,6	30	16,5	11	6,0	49	26,9
	Miasto	8	4,5	21	11,9	12	6,8	39	22,2
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	Wieś	136	74,7	35	19,2	4	2,2	4	2,2
	Miasto	134	76,1	36	20,5	5	2,8	1	0,6
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	Wieś	3	1,6	18	9,9	17	9,3	36	19,8
	Miasto	3	1,7	7	4,0	11	6,3	46	26,1
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	Wieś	108	59,3	50	27,5	10	5,5	10	5,5
	Miasto	107	60,8	56	31,8	7	4,0	5	2,8
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	Wieś	17	9,3	44	24,2	34	18,7	44	24,2
	Miasto	18	10,2	56	31,8	23	13,1	44	25,0
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	Wieś	28	15,4	41	22,5	37	20,3	57	31,3
	Miasto	17	9,7	33	18,8	52	29,5	53	30,1
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Wieś	106	58,2	68	37,4	5	2,7	3	1,6
	Miasto	96	54,5	70	39,8	7	4,0	3	1,7

10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Wieś	121	66,5	52	28,6	7	3,8	1	0,5
	Miasto	126	71,6	45	25,6	3	1,7	2	1,1
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Wieś	71	39,0	84	46,2	18	9,9	8	4,4
	Miasto	86	48,9	69	39,2	16	9,1	2	1,1
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Wieś	12	6,6	19	10,4	10	5,5	50	27,5
	Miasto	7	4,0	10	5,7	9	5,1	46	26,1
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.									

Tabela 4. Rozumienie wymogów... ciąg dalszy – kolumny: 1, 2, 11–17

Wymogi moralne małżeństwa	Zamieszkanie	zdecydowanie nie zgadzam się		Ogółem		χ^2	df	p
		N	%	N	%			
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	Wieś	1	0,5	182	100,0	10,113	4	0,039
	Miasto	2	1,1	176	100,0			
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	Wieś	5	2,7	182	100,0	2,277	4	0,685
	Miasto	3	1,7	176	100,0			
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	Wieś	80	44,0	182	100,0	4,923	4	0,295
	Miasto	96	54,5	176	100,0			
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	Wieś	3	1,6	182	100,0	4,841	4	0,304
	Miasto	0	0,0	176	100,0			
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	Wieś	108	59,3	182	100,0	7,251	4	0,123
	Miasto	109	61,9	176	100,0			
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	Wieś	4	2,2	182	100,0	4,241	4	0,374
	Miasto	1	0,6	176	100,0			

7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	Wieś	43	23,6	182	100,0	4,313	4	0,365
	Miasto	35	19,9	176	100,0			
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	Wieś	19	10,4	182	100,0	6,228	4	0,183
	Miasto	21	11,9	176	100,0			
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Wieś	0	0,0	182	100,0	0,757	3	0,860
	Miasto	0	0,0	176	100,0			
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Wieś	1	0,5	182	100,0	3,440	4	0,487
	Miasto	0	0,0	176	100,0			
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Wieś	1	0,5	182	100,0	7,523	4	0,111
	Miasto	3	1,7	176	100,0			
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Wieś	91	50,0	182	100,0	5,096	4	0,278
	Miasto	104	59,1	176	100,0			
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.								

Z tabeli 4 wynika, że występuje tylko jedna różnica istotna statystycznie dotycząca rozumienia wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego przez małżonków. Respondenci zamieszkujący na wsi zdecydowanie częściej niż zamieszkujący w mieście zgadzają się, że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg ($\chi^2=10,113$; $p=0,039$).

3.4. Rozumienie wymogów moralnych a zawarcie małżeństwa sakramentalnego

W toku analiz sprawdzono także, czy fakt zawarcia małżeństwa sakramentalnego przez badanych różnicuje rozumienie wymogów moralnych małżeństwa kanonicznego. Uzyskane wyniki przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Rozumienie wymogów moralnych małżeństwa sakramentalnego a zawarcie związku kanonicznego przez respondentów

Wymogi moralne małżeństwa	Zawarcie małż.	zdecydowa- nie zgadzam się		zgadzam się		trudno po- wiedzieć		nie zgadzam się	
		N	%	N	%	N	%	N	%
		1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	Nie	60	30,5	107	54,3	22	11,2
	Tak	91	55,2	59	35,8	10	6,1	1	0,6
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	Nie	101	51,3	70	35,5	13	6,6	8	4,1
	Tak	110	66,7	38	23,0	6	3,6	8	4,8
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	Nie	10	5,1	27	13,7	17	8,6	51	25,9
	Tak	10	6,1	21	12,7	6	3,6	39	23,6
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	Nie	149	75,6	40	20,3	5	2,5	2	1,0
	Tak	126	76,4	32	19,4	2	1,2	3	1,8
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	Nie	2	1,0	15	7,6	14	7,1	41	20,8
	Tak	5	3,0	11	6,7	14	8,5	45	27,3
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	Nie	120	60,9	60	30,5	6	3,0	8	4,1
	Tak	97	58,8	48	29,1	11	6,7	6	3,6
7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	Nie	21	10,7	59	29,9	28	14,2	52	26,4
	Tak	14	8,5	39	23,6	25	15,2	41	24,8
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	Nie	24	12,2	41	20,8	59	29,9	56	28,4
	Tak	21	12,7	27	16,4	28	17,0	64	38,8
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Nie	99	50,3	81	41,1	11	5,6	6	3,0
	Tak	102	61,8	60	36,4	1	0,6	2	1,2

10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Nie	124	62,9	64	32,5	6	3,0	3	1,5
	Tak	119	72,1	43	26,1	2	1,2	1	0,6
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	66	33,5	98	49,7	21	10,7	7	3,6
	Tak	91	55,2	54	32,7	14	8,5	5	3,0
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	12	6,1	18	9,1	9	4,6	58	29,4
	Tak	7	4,2	11	6,7	11	6,7	39	23,6
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacięniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.									

Tabela 5. Rozumienie wymogów... ciąg dalszy – kolumny: 1, 2, 11–17

Wymogi moralne małżeństwa	Zawarcie małż.	zdecydowa- nie nie zga- dzam się		Ogółem		χ^2	df	p
		N	%	N	%			
1. W sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg.	Nie	1	0,5	197	100,0	28,437	4	0,000
	Tak	4	2,4	165	100,0			
2. Małżeństwo zawarte w Kościele jest święte.	Nie	5	2,5	197	100,0	10,195	4	0,037
	Tak	3	1,8	165	100,0			
3. Posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne.	Nie	92	46,7	197	100,0	4,870	4	0,301
	Tak	89	53,9	165	100,0			
4. Małżeństwo zawiera się na całe życie.	Nie	1	0,5	197	100,0	1,817	4	0,769
	Tak	2	1,2	165	100,0			
5. Akceptuję okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu ślubu.	Nie	125	63,5	197	100,0	4,995	4	0,288
	Tak	90	54,5	165	100,0			
6. Współmałżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem.	Nie	3	1,5	197	100,0	2,720	4	0,606
	Tak	3	1,8	165	100,0			

7. Dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach.	Nie	37	18,8	197	100,0	5,140	4	0,273																																																																											
	Tak	46	27,9	165	100,0				8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	Nie	17	8,6	197	100,0	13,462	4	0,009	Tak	25	15,2	165	100,0	9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Nie	0	0,0	197	100,0	10,761	3	0,013	Tak	0	0,0	165	100,0	10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Nie	0	0,0	197	100,0	4,430	3	0,219	Tak	0	0,0	165	100,0	11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	5	2,5	197	100,0	18,433	4	0,001	Tak	1	0,6	165	100,0	12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383	Tak	97	58,8	165	100,0	* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.				
8. Posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa.	Nie	17	8,6	197	100,0	13,462	4	0,009																																																																											
	Tak	25	15,2	165	100,0				9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Nie	0	0,0	197	100,0	10,761	3	0,013	Tak	0	0,0	165	100,0	10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Nie	0	0,0	197	100,0	4,430	3	0,219	Tak	0	0,0	165	100,0	11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	5	2,5	197	100,0	18,433	4	0,001	Tak	1	0,6	165	100,0	12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383	Tak	97	58,8	165	100,0	* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																		
9. Przystępowanie do sakramentów pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej.	Nie	0	0,0	197	100,0	10,761	3	0,013																																																																											
	Tak	0	0,0	165	100,0				10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Nie	0	0,0	197	100,0	4,430	3	0,219	Tak	0	0,0	165	100,0	11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	5	2,5	197	100,0	18,433	4	0,001	Tak	1	0,6	165	100,0	12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383	Tak	97	58,8	165	100,0	* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																																
10. Chrześcijańskie wychowanie dzieci w małżeństwie jest ważne.	Nie	0	0,0	197	100,0	4,430	3	0,219																																																																											
	Tak	0	0,0	165	100,0				11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	5	2,5	197	100,0	18,433	4	0,001	Tak	1	0,6	165	100,0	12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383	Tak	97	58,8	165	100,0	* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																																														
11. Małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów w Kościele.	Nie	5	2,5	197	100,0	18,433	4	0,001																																																																											
	Tak	1	0,6	165	100,0				12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383	Tak	97	58,8	165	100,0	* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																																																												
12. Miejscowy żonaty lider ma prawo do posiadania więcej kobiet.	Nie	100	50,8	197	100,0	4,177	4	0,383																																																																											
	Tak	97	58,8	165	100,0				* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																																																																										
* Oznaczenia: N – liczebność, χ^2 – test Chi-kwadrat, df – stopnie swobody, p – poziom istotności. Zacieniowane rubryki zawierają różnice istotne statystycznie.																																																																																			

Z tabeli 5 wynika, że zawarcie związku kanonicznego przez respondentów różnicuje w sposób istotny statystycznie ich stosunek do pięciu twierdzeń dotyczących rozumienia małżeństwa sakramentalnego. Osoby, które zawarły związek sakramentalny, częściej niż respondenci żyjący w związku niekanonicznym zgadzają się z wymogami moralnymi małżeństwa sakramentalnego. Częściej zgadzają się oni, że: w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest Bóg ($\chi^2=28,437$; $p=0,000$), małżonkowie uświęcają się poprzez przyjmowanie sakramentów świętych w Kościele ($\chi^2=18,433$; $p=0,001$), przystępowanie do sakramentów świętych pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej ($\chi^2=10,761$; $p=0,013$) oraz że małżeństwo zawarte w Kościele jest święte ($\chi^2=10,195$; $p=0,037$). Jednocześnie ta sama grupa respondentów częściej niż małżonkowie niesakramentalni nie zgadza się z twierdzeniem, że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa ($\chi^2=13,462$; $p=0,009$).

4. Wnioski z przeprowadzonych badań

Z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość respondentów odznacza się wysokim stopniem rozumienia wymogów moralnych sakramentu małżeństwa. Ponad cztery piąte badanych uznaje, że w sakramentalnym małżeństwie pomiędzy mężem i żoną jest obecny Bóg oraz że małżeństwo zawarte w Kościele jest święte. Stwierdzenia te częściej rozumieją kobiety, badani w wieku powyżej 51 lat, badani zamieszkujący na wsi oraz respondenci, którzy zawarli już małżeństwo sakramentalne.

Podobnie wysoki odsetek respondentów zgadza się z twierdzeniem, że małżeństwo zawiera się na całe życie oraz że małżonkowie mają prawo do prawdy o sobie nawzajem. Ze stwierdzeniem tym najczęściej zgadzają się kobiety, respondenci powyżej 51. roku życia oraz badani zamieszkujący w mieście. Ze stwierdzeniami, że przystępowanie do sakramentów świętych pomaga w realizacji przysięgi małżeńskiej oraz że małżonkowie uświęcają się przez przyjmowanie sakramentów w Kościele, zgadza się także powyżej cztery piąte ankietowanych. Z powyższymi twierdzeniami najczęściej zgadzają się kobiety, respondenci powyżej 51. roku życia oraz żyjący w małżeństwie sakramentalnym. Z twierdzeniem, że chrześcijańskie wychowanie dzieci w rodzinie opartej na małżeństwie sakramentalnym jest ważne, zgadza się także bardzo wysoki procent respondentów. Najczęściej rozumieją to sformułowanie kobiety, badani powyżej 51. roku życia oraz respondenci, którzy zawarli małżeństwo sakramentalne w Kościele.

Trzy czwarte badanych nie zgadza się z twierdzeniem, że posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne oraz że akceptują okazjonalny seks z inną osobą, niż współmałżonek, po zawarciu małżeństwa. Największą grupą, która nie uznaje takiego postępowania moralnego, są kobiety, badani powyżej 51. roku życia oraz małżonkowie zamieszkujący w mieście. Wysoki procent respondentów nie uznaje, iż dla dobra małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi w niektórych sytuacjach oraz że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Z powyższymi twierdzeniami częściej nie zgadzają się kobiety, badani powyżej wieku 51. roku życia osoby żyjące w małżeństwie sakramentalnym.

Z twierdzeniami, że posiadanie więcej niż jednej żony jest dopuszczalne oraz że okazjonalny seks z inną osobą niż współmałżonek jest dopuszczalne, istotnie częściej zgadzają się mężczyźni oraz badani poniżej 30. roku życia. Z twierdzeniem, że dla dobra samego małżeństwa można nie mówić prawdy współmałżonkowi, w niektórych sytuacjach częściej zgadzają się kobiety, badani w przedziale wieku

31–50 lat oraz małżonkowie, którzy nie zawarli jeszcze związku sakramentalnego. Z twierdzeniem, że posiadanie dziecka jest ważniejsze od zawarcia sakramentalnego małżeństwa, częściej zgadzają się mężczyźni, badani w przedziale wieku 31–50 lat oraz respondenci zamieszkujący w mieście.

Uzyskane wyniki badań małżonków w Papui-Nowej Gwinei pozwalają stwierdzić, że wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego najczęściej akceptują kobiety, małżonkowie powyżej 51. roku życia, badani zamieszkujący na wsi oraz respondenci, którzy zawarli już małżeństwo sakramentalne w Kościele. Szczególniejszej troski duszpasterskiej o rozumienie i akceptację wymogów moralnych małżeństwa wymagają zatem mężczyźni, małżonkowie w wieku do 50. roku życia oraz osoby, które zawarły wyłącznie małżeństwo cywilne i przygotowują się do przyjęcia sakramentu. Narzeczonym i małżonkom, szczególnie ze wskazanych powyżej grup, należałoby intensywniej towarzyszyć duszpastersko w pogłębianiu rozumienia wymogów miłości oraz duchowości małżeńskiej³⁹. Ponieważ są to pierwsze badania prowadzone w Papui-Nowej Gwinei opublikowane w języku polskim, autor wyraża nadzieję, że przedstawione wyniki mogą przyczynić się do efektywniejszej pracy pastoralnej polskich misjonarzy posługujących obecnie i w nieodległej przyszłości w tym kraju.

*

Bibliografia

- Bartnik Czesław. 1999. *Dogmatyka katolicka*. t. I. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Benedykt XVI. 2006. *Encyklika o miłości chrześcijańskiej „Deus caritas est”* (25.12.2005). Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej.
- Fidalgo Antonio Gerardo. 2019. Rzeczywistość miłości jako fundament małżeństwa i rodziny. *W Amoris laetitia jako ewangelia miłości i droga do przebycia*. Red. Giovanni del Missier, Antonio Gerardo Fidalgo, 61–84. Tłum. Janusz Serafin. Kraków: Wydawnictwo Homo Dei.
- Franciszek. 2016. *Posynodalna adhortacja apostolska „Amoris laetitia”*. Kraków: Wydawnictwo M.
- Goleń Jacek. 2013. *Motywy zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań narzeczonych*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Goleń Jacek. 2015. „Rola świadectwa w rodzinie”. *Verbum Vitae* 28: 423–458.
- Goleń Jacek. 2018. „The Challenges of Accompanying the Family in Light of the Apostolic Exhortation Amoris Laetitia”. *Rocznik Teologii Katolickiej* 17 (1): 103–117.

---

³⁹ Por. Goleń Jacek. 2018. „The Challenges of Accompanying the Family in Light of the Apostolic Exhortation Amoris Laetitia”. *Rocznik Teologii Katolickiej* 17/1: 107–112.

- Grześkowiak Jerzy. 2010. „*Tajemnica to jest wielka*”. *Sakramentalne przymierze małżeńskie*. Opole: Wydawnictwo Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Jan Paweł II. 1981. *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej.
- Jan Paweł II. 2007. *Miłość małżeńska*. Przemówienie do Trybunału Roty Rzymskiej (21.01.1999). Nr 4. W *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*. t. V: *Orędzia, przesłania, przemówienia okolicznościowe*. Red. Paweł Ptasznik, Tadeusz Dzidek i in., 714–717. Kraków: Wydawnictwo M.
- Jan Paweł II. 1994. *List do rodzin „Gratissimam sane”* (20.01.2020) https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/gratissimam.html.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. 2002. Poznań: Pallottinum.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. 2002. W *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum. 526–606.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*. W *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1041–1066.
- Mroczkowski Ireneusz. 2006. *Ślubuję ci wierność*. W *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 13–25. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Nagórny Janusz. 2006. *Wierność nie tylko małżeńska*. W *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 134–143. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Ozorowski Edward. 1999. *Słownik małżeństwa i rodziny*. Łomianki: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Paweł VI. 1990. *Encyklika „Humanae vitae”* (25.07.1968). W *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”, 23–40.
- Pokrywka Marian. 2006. *Prawość serca. Wokół uczciwości małżeńskiej*. W *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 87–104. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Pismo Święte Nowego Testamentu. 2011⁵. Poznań: Pallottinum.
- Rzepa Wojciech. 2006. *Miłość małżeńska wezwaniem do odpowiedzialności*. w: *Miłość, wierność i uczciwość małżeńska. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. Krzysztof Jeżyna, Tadeusz Zadykiewicz, 187–203. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Sarmiento Augusto. 2002. *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*. Tłum. Piotr Rak. Kraków: Wydawnictwo M.
- Wojaczek Krystian. 1997. *Kształtowanie katolickiej koncepcji małżeństwa w diecezjalnym studium rodziny. Studium pastoralne*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Wojtyła Karol. 1986. *Miłość i odpowiedzialność*. Lublin: TN KUL.

*

Streszczenie: W 2018 r. przy pomocy kwestionariusza ankiety przebadano w Papui-Nowej Gwinei 393 osoby w ośmiu parafiach w diecezji Goroka. W przeprowadzanych badaniach uwzględniono u respondentów oddziaływanie zmiennych niezależnych, takich jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz fakt zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Z przeprowadzonych badań wynika, że wysoki odsetek badanych rozumie wymogi moralne małżeństwa sakramentalnego. Częściej rozumieją je kobiety, respondenci w wieku powyżej 51. roku życia, zamieszkujący na wsi oraz ci, którzy zawarli małżeństwo sakramentalne. Wyzwaniem duszpasterskim w zakresie rozumienia aspektów moralnych małżeństwa kanonicznego są mężczyźni, osoby w wieku poniżej 31 lat oraz ci małżonkowie, którzy nie zawarli jeszcze małżeństwa kanonicznego, ale są w drodze do przyjęcia tego sakramentu w Kościele.

Słowa kluczowe: miłość małżeńska, wymogi moralne, małżeństwo sakramentalne, badania małżonków.

Abstract: Moral Aspects of Sacramental Marriage in the Light of Research of Spouses from Papua New Guinea. In 2018, 393 people in eight parishes in the Diocese of Goroka, Papua New Guinea were surveyed using the questionnaire method. The conducted research took into account the impact of independent variables such as: sex, age, and place of residence and the fact of entering into a sacramental marriage. The research shows that a high percentage of respondents understand the moral requirements of sacramental marriage. They are more often understood by women, respondents over 51 years of age, living in the countryside and those who have entered into a sacramental marriage. The pastoral challenge in understanding the moral aspects of canonical marriage are men, people under the age of 31, and those spouses who have not yet entered into canonical marriage but are on their way to receive this sacrament in the Church.

Keywords: marital love, moral requirements, sacramental marriage, spouses examination.